

Conjunctuurbericht

Centraal bureau voor de statistiek

Samengesteld door de hoofdafdeling Nationale rekeningen

In maart was het volume van de gemiddelde dagproductie in de industrie, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, 2% kleiner dan in februari. Ten opzichte van maart 1986 nam de industriële productie met 4% af; door een forse stijging van de productie in de delfstoffenwinning en de openbare nutsbedrijven nam de productie van de nijverheid (excl. bouwnijverheid) met 4% toe. Volgens de conjunctuurtest over maart zijn de ondernemers in de industrie ten aanzien van de buitenlandse afzet positiever gestemd dan in december 1986; het aantal werknemers in de industrie zal naar de verwachting van de ondernemers dalen. Het volume van zowel de invoer als de uitvoer van goederen was in maart aanzienlijk hoger dan in maart 1986. De invoer steeg met 10%, de export met 15%. In het eerste kwartaal van 1987 was de groei van de invoer duidelijk groter dan die van de uitvoer. De binnenlandse consumptie door gezinnen, gecorrigeerd voor prijsveranderingen, nam in maart met 1% toe. Het volume van de investeringen in vaste activa was in het vierde kwartaal van vorig jaar 11% groter dan in hetzelfde tijdvak van 1985. De bedrijfsinvesteringen stegen met 13%, de investeringen van de overheid daalden met 2%. Volgens de Kwartaalrekeningen was het volume van het Bruto Binnenlands Produkt in het vierde kwartaal 1,5% groter dan een jaar eerder. Voor het gehele jaar 1986 resulteert een groei van eveneens 1,5%. Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden maart en midden april met 0,2% gestegen. Ten opzichte van april 1986 namen de consumptieprijsen met 1,1% af.

Dit blijkt uit gegevens die medio mei beschikbaar waren. In de Focus wordt nader ingegaan op de conjuncturele ontwikkeling in de eerste drie maanden van 1987.

Productie

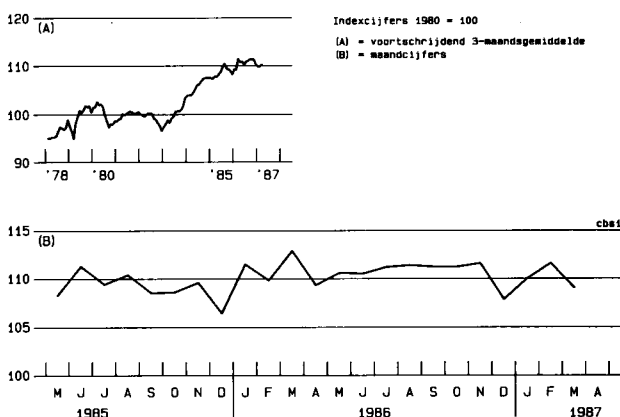
Het volume van de gemiddelde dagproductie in de industrie was, voor seizoeninvloeden gecorrigeerd, in maart 2% kleiner dan in februari. Vergeleken met de overeenkomstige maand van 1986 nam het produktievolume in maart met 4% af. Hierbij moet worden bedacht dat het maartcijfer in 1986 relatief hoog was. Over de eerste drie maanden daalde de productie gemiddeld met 1% ten opzichte van dezelfde periode van 1986.

Voor de onderscheiden bedrijfsklassen deden zich in maart uiteenlopende ontwikkelingen voor. Een daling groter dan het gemiddelde van de industrie werd geregistreerd bij de textiel-, kleding- en lederindustrie en de papier- en grafische industrie. Ook bij de voedings- en genotmiddelenindustrie, de hout- en bouwmaterialenindustrie, de basismetaleen en de elektrotechnische industrie werden dalingen gemeten, maar deze waren kleiner dan die van het indus-

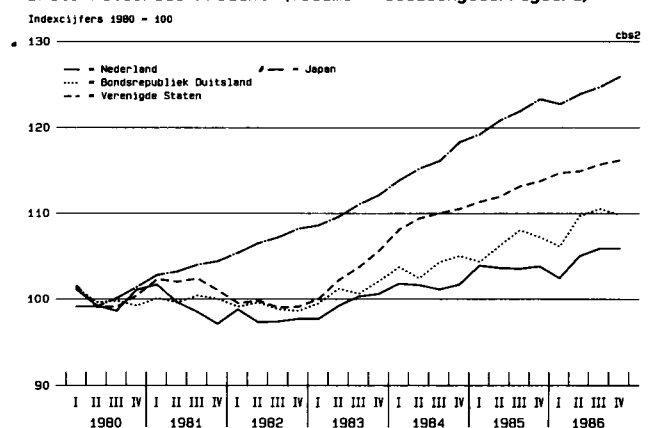
triële gemiddelde. Bij de chemie en de rubber- en kunststofverwerkende industrie nam de productie in maart daarentegen toe. Met name in de chemie worden vanaf november 1986 weer belangrijke produktiestijgingen waargenomen. Het produktieniveau in de nijverheid (exclusief bouwnijverheid) steeg in maart met 4% ten opzichte van dezelfde maand in 1986. De belangrijkste oorzaak hiervan was dat door het koude weer in maart de productie in de delfstoffenwinning en de openbare nutsbedrijven fors toenam.

Volgens de kwartaaluitkomsten van de conjunctuurtest over maart lag de bezettingsgraad in de industrie op hetzelfde niveau als in december (84%). Wat betreft de verwachting ten aanzien van de buitenlandse afzet waren de ondernemers positiever dan in december; met name in de consumptiegoederen-industrie werd een toename van de uitvoer verwacht. Het aantal werknemers in de industrie zal naar de verwachting van de ondernemers echter dalen.

Productie industrie (volume - seizoengecorrigeerd)

Bruto Nationaal Produkt (volume - seizoengecorrigeerd)

Tabel 1. Kerngegevens recente ontwikkelingen in Nederland

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1980/'84 gemidd.	1985	1986	1986			1987				Trend ²	
				2 ^o kw.	3 ^o kw.	4 ^o kw.	1 ^o kw.	jan.	febr.	mrt.		apr.
VOLUME-GE-GEVENS												
<i>Productie in de nijverheid</i>												
Nijverheid (excl. bouwnijverheid)	0	3	1	1	4	0	2	5	-2	4		I
Delfstoffenwinning	-4	9	-4	-3	16	-6	9	18	-12	28		I+
Industrie	2	2	2	1	2	2	-1	-1	2	-4		I
Voedings- en genotmiddelenindustrie	2	2	2	0	4	4						I
Textiel-, kleding- en lederindustrie	-3	3	-1	-3	0	-1		-3				I
Papier- en grafische industrie	0	3	3	4	1	1		-2				I
Chemische industrie	7	2	0	-3	-1	5	5	6	3	7		I++
Rubber- en kunststofverw. industrie	7	3	7	4	9	10						I+
Hout- en bouwmaterialenindustrie	-5	1	6	4	8	4						I
Basismetalenindustrie	2	-3	-2	-4	-7	-2	-4	-12	1	-2		I+
Elektrotechnische industrie	4	5	2	2	0	5	3	6	6	-3		I
Rest metaal- en overige industrie	0	3	1	2	1	-5						I
Openbare nutsbedrijven	2	1	4	5	9	5						I++
Bouwnijverheid: begonnen woningen	0	-10	15	18	-16	34		-6	11			I++
<i>Buitenlandse handel (goederen)</i>												
Invoer, totaal	1	7	4	6	2	7	7	-3	15	10		I++
Grondstoffen en halffabrikaten	1	4	3	8	2	3	8	2	14	8		I++
Consumptiegoederen	-1	4	9	10	10	12	12	-1	17	18		I++
Investeringsgoederen	4	13	13	7	12	33	6	-14	23	10		I++
Algemene goederen	-2	22	-9	-10	-17	-14	-6	-13	0	-3		I-
Uitvoer, totaal	3	5	4	5	5	5	3	-7	2	15		I+
Onbewerkte agrarische producten	5	6	5	5	6	9	6	-5	15	9		I++
Delfstoffen	-8	9	-15	-13	9	-17	4	6	-18	36		I-
Fabrikaten	4	4	5	6	4	7	4	-7	5	15		I++
<i>Consumptieve bestedingen van gezinnen</i>												
Binnenlandse consumptie, totaal	-1	2	2	3	3	2	2	4	1	1		I+
Voedings- en genotmiddelen	0	1	2	1	3	1	2	3	4	-2		I
Duurzame consumptiegoederen	-3	3	5	5	7	4	3	4	4	0		I+
Textiel, kleding, schoeisel e.d.	-4	2	3	2	6	0	3	3	5	4		I+
Huish. artikelen en woninginrichting	-4	1	5	5	6	6	4	4	8			I++
Transportmiddelen	0	8	10	12	13	7	5	-2				I++
Rest duurzame consumptiegoederen	-5	2	6	5	7	8	5	2				I++
Overige goederen en diensten	0	1	2	2	2	1	2	4	-1	2		I
Huur, verwarming, verlichting en water	1	4	3	4	5	1	10	-5				I
Rest overige goederen en diensten	0	0	1	1	1	1	1	1				I
<i>Investerings in vaste activa</i>												
Bruto investeringen, totaal	-2	4	8	11	8	11						I++
Bedrijven	-2	5	10	13	10	13						I++
Nijverheid	-1	14	12	9	15	13						I++
Exploitatie van woningen	-3	-4	5	14	6	6						I++
Overige bedrijven	-2	7	11	16	9	21						I++
Overheid	-2	-4	-2	1	-2	-2						I-
<i>Kwartaalrekeningen</i>												
Bruto Binnenlands Produkt	-0,5	1,5	1,5	2,5	2,5	1,5						I
Bruto Nationaal Produkt	0,5	2,0	1,0	1,5	2,5	2,0						I+
Bruto Nationaal Inkomen	0,5	2,5	2,5	4,0	4,0	0,0						I
PRIJZEN												
Producentenprijzen landbouw, tot. afzet	4	-2	-7	-8	-6	-9						I-
Producentenprijzen industrie, tot. afzet	4,9	1,0	-12,0	-12,8	-13,7	-12,2		-8,7				I-
Producentenprijzen industrie, verbruik	6,5	0,3	-21,6	-23,8	-24,2	-21,4		-16,8				I-
Ruilvoet, unit value (goederen)	1	1	2	5	2	-4	-5	-4	-5	-7		I
Invoerprijzen, unit value	6	1	-17	-19	-20	-17	-13	-16	-13	-10		I-
Uitvoerprijzen, unit value	7	2	-16	-15	-18	-20	-18	-19	-17	-16		I-
Prijzen gezinsconsumptie (werknemers)	4,7	2,3	0,2	0,4	-0,6	-0,2	-1,2	-1,3	-1,2	-1,1	-1,1	I
Regelingslonen particulier bedrijf	3,7	1,3	1,4	1,3	1,3	1,1	0,7	0,7	0,7	0,7		I
Regelingslonen overheid	-0,6	-1,0	0,6	-0,3	1,6	1,8	1,2	1,2	1,2	1,2		I
Regelingslonen trendvolgvers	1,4	-0,1	0,1	0,0	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1		I
Dollarkoers, contante notering	13	4	-26	-27	-27	-22	-22	-24	-22	-19	-20	I-
OVERIGE INDICATOREN												
Consumentenvertrouwen ¹ (in %)		-4	9	11	7	4	8	10	10	3	2	I++
Beurswaarde-index, algemeen	18	26	15	17	18	13	6	4	6	8	8	I
Uitgesproken faillissementen	5	-14	-17	-15	-9	-11	-6	-11	7	-13	-16	I-
<i>Conjunctuurtest industrie</i>												
Bezettingsgraad (in %)		85	84	85	84	84	84	84	103	103	103	I
Orderpositie (1984=100)		105	108	109	108	105	103	104	103	103	103	I
Beoordeling orderontvangsten ¹ (in %)		-9	-13	-12	-15	-16	-14	-11	-16	-14	-14	I
Beoordeling voorr. eindprodukten ¹ (in %)		4	6	7	6	5	5	5	5	5	5	I
<i>Arbeidsmarkt</i>												
Werkzame personen in de industrie	-3	2	1	1	1	1						I
Aantal werkloosheidsuitkeringen	31	-2	-4	-5	-4	-3						I-
<i>Geld en krediet</i>												
Spaartegoeden	6	5	5	4	5	5						I+
Verstrekt consumptief krediet	-4	6	12	15	10	13		11	18			I++
Binnenlandse liquiditeitsmassa	8	8	6	6	6	6		5	5			I++
Geldhoeveelheid	6	7	8	8	9	8		7	8			I++
Secundaire liquiditeiten	11	10	4	3	4	4		2	0			I+
Officieel wisseldisconto (in %)	6,9	5,3	4,6	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	I-
Daggeldmarktrente (in %)	8,1	6,3	5,8	6,1	5,7	5,7	5,6	6,0	5,3	5,5	5,2	I-
Rendement op staatsobligaties (in %)	9,6	7,3	6,3	6,3	6,0	6,2	6,1	6,2	6,1	6,2	6,1	I-

¹ Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

² Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -2% en -5%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

Buitenlandse handel

In maart nam zowel de invoer als de uitvoer van goederen, gecorrigeerd voor prijsveranderingen, fors toe. De invoer steeg met 10%. De groei van de import van consumptiegoederen overtrof dit percentage duidelijk (18%). Het exportvolume van goederen was in maart 15% groter dan een jaar eerder. Hier deed zich de grootste toeneming voor bij de uitvoer van delfstoffen. Gemiddeld over de eerste drie maanden van dit jaar nam het invoervolume met 7% toe; de groei van de uitvoer bleef hierbij duidelijk achter (3%). Aan de invoerzijde werden in het eerste kwartaal voor drie van de vier onderscheiden categorieën stijgingen gemeten. Alleen de import van algemene goederen (voornamelijk brandstoffen) nam af. Bij de uitvoer werd de grootste stijging geregistreerd voor de export van agrarische produkten (6%). De uitvoer van delfstoffen en die van fabrikaten namen beide met 4% toe. De uitvoer van overige goederen – die niet in tabel 1 is vermeld – daalde daarentegen.

Consumptie

Het volume van de binnenlandse consumptie door gezinnen was – volgens voorlopige uitkomsten – in maart 1% groter dan in dezelfde maand van 1986. De bestedingen aan voedings- en genotmiddelen namen over deze periode met 2% af. De uitgaven aan duurzame goederen lagen – ondanks een forse stijging van de verkopen van nieuwe personenauto's – nagenoeg op hetzelfde niveau als twaalf maanden eerder. De bestedingen aan overige goederen en diensten namen met 2% toe. Dit vooral als gevolg van het koude weer en het daarmee samenhangende energieverbruik.

Over de eerste drie maanden van dit jaar te zamen nam de binnenlandse consumptie met 2% toe ten opzichte van de overeenkomstige periode van 1986. De stijging bij de duurzame consumptiegoederen overtrof licht die van de andere twee bestedingscategorieën. Vergeleken met voorgaande kwartalen is het groeipcentage van de bestedingen aan duurzame goederen laag: in alle kwartalen na het tweede kwartaal van 1985 werden grotere stijgingen gemeten.

Het vertrouwen van de consumenten in de ontwikkeling van de Nederlandse economie is de laatste twee maanden – maart en april – duidelijk afgenomen. In de eerste twee maanden van dit jaar werden nog 10% meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven op de vijf vragen waarop de indicator van het consumentenvertrouwen is gebaseerd. In maart daalde dit percentage tot +3; in april werden 2% meer positieve dan negatieve antwoorden gegeven.

Investerings

In het vierde kwartaal van 1986 was het volume van de bruto investeringen in vaste activa 11% groter dan in de overeenkomstige periode van het jaar daarvoor. De bedrijfsinvesteringen stegen met 13%, terwijl de overheidsinvesteringen met 2% afnamen.

Voor het jaar 1986 als geheel resulteert een zelfde beeld: fors toenemende bedrijfsinvesteringen (10%) en enigszins dalende overheidsinvesteringen (-2%). Binnen de sector bedrijven bleef de investeringsgroei in de bedrijfsklasse exploitatie van woningen wat achter: 6%. De nijverheid investeerde 13% meer; de overige bedrijven (landbouw,

handel, verkeersbedrijven en zakelijke dienstverlening te zamen) kenden vorig jaar een investeringsgroei van 12%. Bezien naar type valt vooral het herstel op van de investeringen in gebouwen (excl. woningen). In 1986 namen deze met 14% toe; het jaar daarvoor werd voor deze categorie nog een daling gemeten. Duidelijke stijgingen deden zich verder voor bij de investeringen in externe vervoermiddelen (11%) en in machines en overige uitrustingsstukken (9%). In beide gevallen was de toeneming echter kleiner dan het jaar daarvoor (resp. 15% en 14%). De investeringen in grond-, water- en wegen- bouwkundige werken lagen vorig jaar – mede door de aflopende Oosterscheldewerken – op een lager niveau dan in 1985.

Bijna een derde van de binnenlandse investeringen in vaste activa is afkomstig uit invoer; in 1986 namen deze met 15% toe. De investeringen afkomstig uit de bouwnijverheid (ruim een derde van het totaal) stegen met 7%. De investeringen uit overige binnenlandse productie namen met 5% toe.

Kwartaalrekeningen

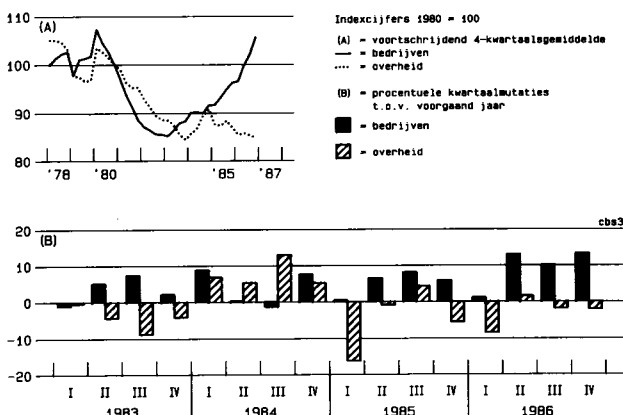
Het volume van het Bruto Binnenlands Produkt (BBP) was in het vierde kwartaal van vorig jaar 1,5% groter dan in hetzelfde kwartaal van 1985. Voor het jaar 1986 resulteert een groei van eveneens 1,5%. Het Bruto Nationaal Produkt (BNP) – dit is het BBP vermeerderd met de per saldo uit het buitenland ontvangen primaire inkomens – nam vorig jaar met 1% in volume toe. Uit grafiek 2 komt naar voren dat de ontwikkeling van het Nederlandse BNP sinds 1980 duidelijk achter is gebleven bij die van de drie belangrijkste geïndustrialiseerde landen.

Prijzen

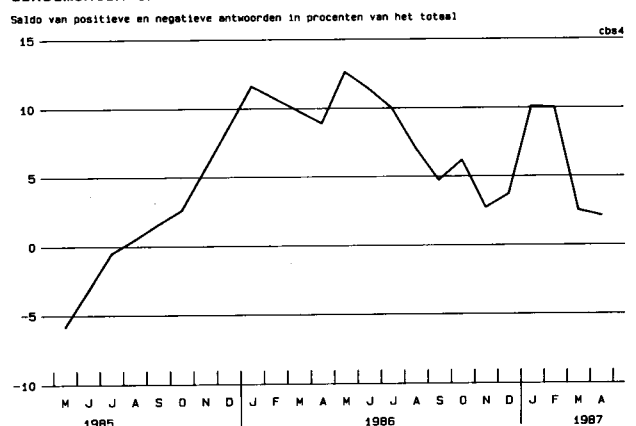
Het prijsindexcijfer van de afzet van de industrie was in januari 8,7% lager dan in dezelfde maand van 1986. De prijzen van de door de industrie verbruikte grondstoffen en halfabrikaten daalden over dezelfde periode met 16,8%. Bij beide neemt het tempo van de prijsdalingen de laatste maanden duidelijk af. Eveneens afnemende prijsdalingen doen zich voor bij de in- en uitvoer van goederen. In maart lag het invoerprijspeil (unit value) 10% onder dat van maart 1986. De uitvoerprijzen daalden met 16%. Als gevolg hiervan verslechterde de ruilvoet met 7%. Gemiddeld over het eerste kwartaal deed zich een ruilvoetverslechtering voor van 5%. Dit wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de vertraagde doorwerking van de lagere dollarkoersen en olieprijsen op de uitvoerprijs van het Nederlandse aardgas. Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie is tussen midden maart en midden april met 0,2% gestegen. Ten opzichte van april 1986 namen de consumptieprijzen met 1,1% af.

Mutaties hebben betrekking op de overeenkomstige periode van het voorgaand jaar, tenzij anders vermeld.
Verbeterde cijfers worden niet als zodanig gekenmerkt.

Investerings: bedrijven en overheid (volume)

Consumentenvertrouwen

Tabel 2. Recente ontwikkelingen in het buitenland

	1980/'84 gemidd.	1985	1986	1986			1987		1987		Trend ²	
				2 ^e kw.	3 ^e kw.	4 ^e kw.	1 ^e kw.	jan.	febr.	mrt.		apr.
Productie nijverheid, excl. bouwnijv. (volume)												
% mutatie t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor												
Bondsrepubliek Duitsland	0	6	2	5	1	1		-3	1	-2	I	
België	0	2	2	1	2	0					I	
Frankrijk	0	1	1	1	1	0		-1	1		I	
Verenigd Koninkrijk	1	5	1	0	2	2		0	1		I+	
Italië	-1	1	3	3	2	4		0	2		I+	
Verenigde Staten	3	2	1	1	1	1		0	2		I	
Japan	4	4	0	-1	-1	-1		0	1	0	I	
Europese Gemeenschap	0	3	2	3	2	1		-1	1		I	
Buitenland (gewogen) ¹	0	4	2	2	2	1					I	
Nederland	0	3	1	1	4	0	2	5	-2	4	I	
Prijzen consumptie												
Bondsrepubliek Duitsland	4,3	2,2	-0,3	-0,2	-0,4	-1,0	-0,5	-0,8	-0,5	-0,2	0,1	I
België	7,6	4,9	1,3	1,3	0,8	0,7	1,1	0,9	1,1	1,3	1,4	I+
Frankrijk	10,5	5,8	2,5	2,4	2,1	2,1	3,3	3,0	3,4	3,4		I+
Verenigd Koninkrijk	7,5	6,1	3,4	2,8	2,6	3,4	3,9	3,9	3,9	4,0		I+
Italië	14,9	9,2	5,8	6,1	5,4	4,4	4,2	4,2	4,3	4,2	4,3	I+
Verenigde Staten	6,0	3,6	1,9	1,6	1,6	1,3	2,2	1,4	2,1	3,0		I
Japan	2,9	2,2	0,6	0,9	0,3	-0,2	-1,0	-1,1	-1,0	-0,8		I
Europese Gemeenschap	9,7	6,1	3,6	3,5	3,3	2,9	3,0	2,9	3,0	3,1		I+
Nederland	4,7	2,3	0,2	0,4	-0,6	-0,2	-1,2	-1,3	-1,2	-1,1	-1,1	I

Bron voor gegevens buitenland: Eurostat.

¹ Het gemiddelde van de 6 belangrijkste exportlanden, gewogen met hun aandeel in de Nederlandse export in 1984.

² Trend: procentuele jaarmutatie van het meest recente voortschrijdend 12-maands (4-kwartaals) gemiddelde.

--I: kleiner dan -5%; -I: tussen -2% en -5%; I: tussen -2% en 2%; I+: tussen 2% en 5%; I++: groter dan 5%.

Focus: De eerste drie maanden van 1987

In de eerste drie maanden van dit jaar hebben zich bij enkele voor de conjuncturele situatie belangrijke korte termijn-indicatoren uiteenlopende ontwikkelingen voorgedaan. Met name aan de middelenkant van de economie waren de verschuivingen fors: zo lag het produktieniveau van de industrie in het eerste kwartaal 1% onder dat van hetzelfde kwartaal van 1986, terwijl de invoer van goederen over deze periode juist sterk toenam. Hierbij moet overigens worden opgemerkt dat in de periode januari-maart 1986 de industriële productie relatief hoog en de invoer relatief laag was. De produktiedaling bij de industrie is opmerkelijk: de laatste keer dat zich op kwartaalbasis een daling heeft voorgedaan was in het tweede kwartaal van 1983. De afgelopen twee jaren groeide de industriële productie met zo'n 2% per jaar.

Het invoervolume van goederen nam de laatste twee kwartalen snel toe (beide 7%). Het gemiddelde groeicijfer over de vier kwartalen van 1986 was 4%.

Aan de bestedingenkant zijn de ontwikkelingen in de eerste drie maanden van dit jaar minder uiteenlopend geweest. Opmerkelijk is hier de afvlakking van de groei die zich zowel bij de binnenlandse consumptie door gezinnen als bij de goederenuitvoer lijkt voor te doen. De binnenlandse consumptie nam in het eerste kwartaal met 2% toe ten opzichte van hetzelfde tijdvak van 1986. Ook in het laatste trimester van vorig jaar werd al een dergelijke stijging gemeten. De vier kwartalen daarvoor lag de consumptiegroei hoger.

Ook bij de uitvoer van goederen is de neerwaartse tendens van de groei opvallend. Na een toeneming van 5% in 1985, daalde vorig jaar de exportgroei tot onder de 4%. In de eerste drie maanden van 1987 kwam de gemiddelde toeneming weer lager uit (3%). Vooral gezien het relatief lage niveau van het eerste kwartaal van 1986, is dit een opmerkelijk laag groeicijfer.

Volume-ontwikkelingen

Procentuele kwartaalmutaties t.o.v. voorgaand jaar

